

Onlangs verschenen

Op donderdag 26 november 2009 presenteert Waterschap Brabantse Delta het boek *Langs de rand van het zand, Waterstaatsgeschiedenis in de Brabantse Delta*. De feestelijke presentatie wordt voorafgegaan door een studiemiddag van de Werkgroep Stedengeschiedenis, getiteld 'Onlangs verschenen'.

Locatie: Kasteel van Breda, Kraanstraat 4 (ingang Spanjaardsgat, legitimatie vereist).

Schriftelijk aanmelden is noodzakelijk, bij voorkeur via e-mail: Janvdnoort@ext.eur.nl

Informatie: Jan van den Noort, 010-436 6014 of www.stedengeschiedenis.nl

Dagvoorzitter: prof.dr. Petra van Dam

13:00 Ontvangst met koffie en thee

13:30-14:00 Onlangs verscheen de *Polderatlas van Nederland*.

Ir. Steffen Nijhuis (Landschapsarchitectuur TU Delft) spreekt naar aanleiding daarvan over 'De landschapsarchitectuur van het Laagland'.

14:00-14:30 Onlangs verscheen *Polderlands, Glossarium van waterstaatstermen*.

Drs. Frits David Zeiler (historicus) spreekt naar aanleiding daarvan over 'Moerdijken en blokzijen, regionale invloeden op de Nederlandse waterstaatsterminologie'.

----- pauze met muzikale omlijsting door de Gehoorgangsters -----

15:10-15:20 Onlangs verscheen *Langs de rand van het zand, Waterstaatsgeschiedenis in de Brabantse Delta*. De auteur dr. Jan van den Noort (historicus en cartograaf) staat naar aanleiding daarvan kort stil bij de wording van het boek, waarna Prof. dr. Gerard van de Ven het eerste exemplaar overhandigt aan Joseph Vos, dijkgraaf van Waterschap Brabantse Delta.

15:20-15:40 Reactie en terugblik door dijkgraaf Joseph Vos

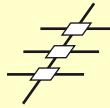
----- receptie met muzikale omlijsting door de Gehoorgangsters

Steffen Nijhuis, De landschapsarchitectuur van het Laagland

In de onlangs verschenen Polderatlas van Nederland staat de landschapsarchitectuur van het Nederlandse polderlandschap centraal. Meer dan 4000 polders in het Nederlandse laagland werden systematisch getekend, zowel met hun waterstaatkundige aspecten, als in hun ruimtelijke vorm. Aan de hand van zeventien voorbeelden werden de vormkenmerken van de verschillende polders opgespoord en getypeerd.

De atlas verschaft daardoor niet alleen meer inzicht in het ontwerp van de polder, de samenstellers reiken tevens een bouwdoos aan voor het begrijpen en verder ontwikkelen van het polderlandschap. Het is tevens een artistieke staalkaart van de Nederlandse landschapsarchitectuur, vanaf het ontstaan van de eerste polders tot aan Zuidelijk Flevoland. De opkomst van het vak, de conceptuele ontwikkeling en zijn verzelfstandiging staan er scherp in afgetekend.

• Clemens Steenbergen, Wouter Reh, Steffen Nijhuis en Michiel Pouderoijen, *De Polderatlas van Nederland. Pantheon der Lage Landen*, Uitgeverij Thoth Bussum 2009 - ISBN 978-90-6868-509-1
De *Polderatlas* kost € 99,50 en is verkrijgbaar via de boekhandel.

Frits David Zeiler, Moerdijken en blokzijen

De Nederlandse taal kent duizenden woorden die verband houden met water en (natte) waterstaat. Veel van die woorden zijn regionaal gekleurd. Dat heeft te maken met specifieke omstandigheden: krammatten zijn op andere plaatsen nodig dan weerribben. Maar het proces van woordvorming speelt ook een rol: keuze voor en toepassing van een bepaald begrip, dialectuitspraak naast geschreven traditie, interpretatie en misinterpretatie van termen. Het resultaat is een grote hoeveelheid varianten en zelfs nieuwe woorden. De woordenschat verandert ook onder invloed van technische innovatie. Vanaf de negentiende eeuw drukt de uniformering van de waterstaatswetgeving zijn stempel. Frits David Zeiler belicht deze aspecten aan de hand van voorbeelden over de bouw van dijken, sluisen, bruggen en molens, de turfwinning en het onderhoud van waterwegen.

• Helga S. Danner, Ben van Rijswijk, Chris Streefkerk en Frits David Zeiler, *Polderlands, Glossarium van waterstaatstermen*, Uitgeverij Noord-Holland, Wormerveer 2009 - ISBN 978-90-78381-38-9
Polderlands kost € 19,50 en kan worden besteld bij Stichting Uitgeverij Noord-Holland, Postbus 40, 1520 AA Wormerveer of info@uitgeverij-noord-holland.nl (verzendingkosten € 5,50).

Jan van den Noort, Langs de rand van het zand

In 1953 reikte het water tot aan de watertoren van zijn geboortedorp Made. De watersnood maakte daar pas op de plaats vanwege een lichte welving in het landschap tussen Alphen, Gilze-Rijen en Made. In West-Brabant zijn zand en 'net iets hoger' synoniemen. De grotere plaatsen Bergen op Zoom, Roosendaal en Breda liggen langs de rand van het zand, dat wil zeggen: vlakbij de lage gronden, waar in de Middeleeuwen een uitgestrekt veengebied aan vele handen werk gaf, maar ook buiten het bereik van de zee, althans 'net iets hoger' dan het water klimmen kon.

De Sint-Elizabetsvloed gaf de zee zijn maximale uitbreiding. Toen die zich geleidelijk terugtrok werd een almaar groeiend kleilandschap zichtbaar, dat door bedijkers werd omgetoverd in een uitgestrekt polderlandschap. De bedijkers organiseerden zich in honderden polders, waterschappen, heemraadschappen en hoogheemraadschappen, dragers van een rijke en eeuwenoude waterstaatsgeschiedenis. Dat rijke verleden is jammer genoeg nog nauwelijks beschreven. Waterschap Brabantse Delta nam het initiatief om die geschiedenis beter in beeld te brengen. Brabant liet zich niet zo gemakkelijk kennen, maar een beetje aandringen bleek meer dan de moeite waard.

• Jan van den Noort, *Langs de rand van het zand, Waterstaatsgeschiedenis in de Brabantse Delta*, Breda 2009 - Uitgeverij Verloren, Hilversum ISBN 978-90-8704-132-8.

Het boek kan worden besteld bij de auteur door € 25 over te maken op gironummer 3027000 tnv Jan van den Noort, Rotterdam; vanaf 26 november ook verkrijgbaar via de boekhandel.

Namens de Werkgroep Stedengeschiedenis
dr. Jan van den Noort
www.stedengeschiedenis.nl